

Sygn. akt V CSK 9/14

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Maria Szulc

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku P. S. E. S.A. z siedzibą

w K. (poprzednio: P. S. E. O. S.A. w K.)

przy uczestnictwie Z. R.

o wpisanie w dziale III księgi wieczystej [...] ograniczonego sposobu korzystania z nieruchomości,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 listopada 2014 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 18 czerwca 2013 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego
rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2013 r. Sąd Rejonowy w W. – po rozpoznaniu wniosku P. S. E. O. SA w K. o wpisanie w księdze wieczystej, prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność Z. R., ograniczenia sposobu korzystania z niej – oddalił wniosek o dokonanie wpisu.

Zdaniem Sądu zachodzi w rozumieniu art. 626⁹ k.p.c. przeszkoda do dokonania wpisu w postaci niedołączenia do wniosku oryginału decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w W. z dnia 1 października 1963 r., wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (tekst jedn.: Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm.; dalej – „ustawa z dnia 12 marca 1958 r.”) r., albo odpisu decyzji z potwierdzeniem organu, który decyzję wydał, zgodności odpisu z oryginałem. Dołączony do wniosku odpis wymienionej decyzji z poświadczeniem jej zgodności z oryginałem przez notariusza nie czyni zadość przewidzianemu w art. 626² § 3 k.p.c. wymaganiu dokumentu stanowiącego podstawę wpisu w księdze wieczystej, ponieważ nie jest oryginałem dokumentu ani jego odpisem poświadczonym przez organ, który go wydał.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawcy i orzekł o kosztach postępowania odwoławczego.

Sąd odwoławczy nie podzielił zarzutu apelującego, że Sąd pierwszej instancji z naruszeniem art. 129 § 2 k.p.c. uznał, iż dołączony do wniosku odpis decyzji nie może stanowić podstawy wpisu w księdze wieczystej. Powołując się na orzecznictwo, stwierdził, że w wypadku dokumentów urzędowych podstawę wpisu może stanowić – poza oryginałem dokumentu – urzędowo poświadczony przez organ, który wydał dokument, odpis lub wyciąg z dokumentu. Podniósł również, że z treści decyzji z 1 października 1963 r. wynika, że poprzednik prawny wnioskodawcy uzyskał jedynie zezwolenie na przeprowadzenie linii energetycznej. Tymczasem wnioskodawca domaga się wpisania ograniczenia korzystania z nieruchomości w zakresie utrzymania posadowionej na niej linii energetycznej.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu postawach, pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił naruszenie art. art. 35 ust. 2 w związku z art. 4 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. oraz art. 244 k.p.c., art. 129 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

i art. 626⁹ k.p.c. Powołując się na te podstawy, wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ocena zarzutu skarżącego, mająca rozstrzygające znaczenie dla oceny zasadności skargi kasacyjnej, że Sąd z naruszeniem art. 129 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., uznał, iż decyzja Prezydium Powiatowej Rady Narodowej z dnia 1 października 1963 r., poświadczona za zgodność z oryginałem przez notariusza, nie stanowi podstawy do dokonania wpisu w księdze wieczystej, zależy od rozstrzygnięcia kwestii, czy po nowelizacji art. 129 k.p.c., dokonanej ustawą z dnia 23 października 2009 r. o zmianie ustaw w zakresie uwierzytelniania dokumentów (Dz. U. Nr 216, poz. 1676 ze zm. – dalej: „ustawa nowelizacyjna”), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2010 r., dołączona do wniosku decyzja może stanowić podstawę żądanego wpisu w księdze wieczystej.

Ustawa nowelizacyjna nadała art. 129 k.p.c. nowe brzmienie; zgodnie z § 2 zamiast oryginału dokumentu strona może złożyć odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona przez notariusza albo przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Skarbu Państwa, a w według § 3 zwarte w odpisie dokumentu poświadczenie zgodności z oryginałem przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej ma charakter dokumentu urzędowego. W przytoczonym § 3 nie wymieniono notariusza, ponieważ czynnościom notarialnym, dokonywanym przez notariusza, charakter dokumentu urzędowego nadaje art. 2 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (jedn. tekst Dz. U. z 2014 r., poz. 164 ze zm. – dalej; „pr.not.”).

W ugruntowanym orzecznictwie, ukształtowanym przed wejściem w życie ustawy nowelizacyjnej, przyjmowano, że przewidziana w art. 31 ust. 1 u.k.w.h. zasada notarialnego poświadczania podpisu na dokumencie, który ma stanowić podstawę wpisu, nie odnosi się do dokumentów urzędowych w rozumieniu art. 244 k.p.c. Dokumenty te są bowiem sporządzane w rozumieniu art. 31 ust. 1 u.k.w.h.

w innej formie przewidzianej przez przepisy szczególne. Takimi dokumentami niewątpliwie są orzeczenia sądowe i decyzje administracyjne, spełniające wymagania określone przepisami regulującymi ich wydanie. W konsekwencji, przyjmowano, że w wypadku dokumentów urzędowych podstawę wpisu w księdze wieczystej stanowił oryginał tego dokumentu albo jego urzędowy odpis sporządzony zgodnie z art. 250 k.p.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1984 r., III CZP 62/84, OSNC 1985, nr 19, poz. 147, oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1994 r., II CKN 216/97, OSNC 1998, nr 1, poz. 7, z dnia 9 marca 2004 r., V CK 448/03, nie publ., z dnia 9 marca 2005 r., III CK 132/04, nie publ., i z dnia 23 kwietnia 2008 r., III CSK 335/07, nie publ.).

Odwoływanie się do przytoczonego orzecznictwa wymaga jednak – co trafnie zarzucił skarżący – uwzględnienia nowego brzmienia art. 129 k.p.c., gdyż zdecydowanie zmienił on dotychczasową regulację dotyczącą uwierzytelniania dokumentów na użytek postępowania cywilnego.

Przepis art. 129 k.p.c. ma służyć – jak wskazano w uzasadnieniu ustawy nowelizacyjnej – odformalizowaniu postępowania cywilnego przez racjonalizację obowiązku dołączania do akt sprawy dokumentów oryginalnych lub ich odpisów notarialnych, a jego istota polega na szerszym niż dotychczas umożliwieniu uwierzytelniania odpisów dokumentów przez profesjonalnych pełnomocników. Według stanu prawnego sprzed dnia 1 stycznia 2010 r. uprawnienie takie przysługiwało tym podmiotom w postępowaniu cywilnym jedynie wyjątkowo w celu wykazania pełnomocnictwa lub spełnienia wymagań przewidzianych w postępowaniu nakazowym (art. 485 § 4 k.p.c. w brzmieniu przed dniem 1 stycznia 2010 r.) i w postępowaniu upadłościowym (art. 239). W orzecznictwie przepisy uprawniające pełnomocników do poświadczania dokumentów były wykładane ściśle (por. uchwała składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08, OSNC 2009, nr 6, poz. 76, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2004 r., III CZP21/04, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 118, i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2008 r., III CSK 182/07, nie publ.).

Po wejściu w życie art. 129 k.p.c. w piśmiennictwie i w orzecznictwie dopuszczono możliwość stosowania przewidzianego w nim poświadczenia w stosunku do dokumentów urzędowych niezbędnych do wykazania następstwa prawnego przewidzianego w art. 788 k.p.c. (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2010 r., III CZP 94/10, OSNC 2011, nr 9, poz. 91, i z dnia 21 grudnia 2010 r., III CZP 98/10, OSNC 2011, nr 9, poz. 92).

W uchwałach z dnia 21 grudnia 2010 r., III CZP 94/10, i III CZP 98/10 wyjaśniono, że poświadczony przez pełnomocnika odpis dokumentu ma charakter urzędowy w tym znaczeniu, że potwierdza się w nim z mocą dokumentu urzędowego istnienie dokumentu „źródłowego” o treści takiej samej jak odpis. W uchwale z dnia 21 grudnia 2010 r., III CZP 98/10 wyraźnie wskazano, że brzmienie art. 129 § 2 i 3 k.p.c. nie daje podstaw do stwierdzenia jakichkolwiek różnic w odniesieniu do dokumentów urzędowych i prywatnych. Na takie różnice nie wskazuje także funkcja tego przepisu. Wskazano, że wykładnia znowelizowanego art. 485 § 4 k.p.c. przemawia za tezą, iż art. 129 § 2 dotyczy dokumentów urzędowych, skoro jego funkcją było zastąpienie między innymi wcześniej obowiązującej wersji art. 485 § 4 k.p.c., przewidującego możliwość wydania nakazu zapłaty na podstawie odpisu dokumentu urzędowo poświadczonego za zgodność np. przez adwokata lub radcę prawnego.

Kwestia, czy dołączony do wniosku o dokonanie żądanego wpisu odpis decyzji odpowiada wymaganiom, jakie powinien spełniać dokument stanowiący podstawę wpisu w księdze wieczystej, nie podlega ocenie na podstawie art. 31 ust. 1 u.k.w.h., ponieważ zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem doktryny i judykatury przewidziane w nim wymaganie co formy dokumentu nie odnosi się do dokumentów urzędowych. Podstawy do oceny tej kwestii nie stanowi także art. 626² § 3 k.p.c., gdyż zobowiązując do dołączenia do wniosku o dokonanie wpisu dokumentów stanowiących podstawę wpisu, nie określa ich formy. Przewidziana zaś w art. 626² § 3¹ k.p.c. forma dokumentu dotyczy jedynie wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4 k.p.c. Wymagań co do formy dołączonego przez wnioskodawcę dokumentu stanowiącego podstawę wpisu nie zawiera także rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg

wieczystych (Dz. U. Nr 102, poz. 1122 ze zm.) W postępowaniu wieczystoksięgowym nie ma zatem przepisu określającego formę dokumentu stanowiącego podstawę wpisu, uzasadniającego odmowę dokonania żądanego przez wnioskodawcę wpisu z powodu formy złożonego dokumentu w postaci przewidzianego w art. 129 § 2 k.p.c. odpisu decyzji poświadczonej za zgodność z oryginałem przez notariusza.

Za odmową dokonania wpisu ze względu na formę dołączonego do wniosku o wpis dokumentu nie przemawia także charakter postępowania wieczystoksięgowego i zakres kognicji sądu. W literaturze i w orzecznictwie przyjmuje się zgodnie, że określona w art. 626⁸ § 2 k.p.c. kognicja sądu wieczystoksięgowego obejmuje także badanie materialnoprawnej skuteczności czynności stanowiących podstawę wpisu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142). Ograniczeniu podlegają jedynie środki dowodowe, jakimi może dysponować sąd w postępowaniu o wpis. Nie można zakładać, że przedłożenie dokumentu mającego stanowić podstawę wpisu w postaci odpisu poświadczonego zgodnie z art. 129 § 2 k.p.c. stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu i dokonywanych wpisów, gdyż poświadczenia te mają charakter dokumentu urzędowego, co według ustawodawcy daje odpowiednie gwarancje. W razie zaś wątpliwości co do istnienia podstawy wpisu sąd wieczystoksięgowy może – zgodnie z art. 129 § 4 k.p.c. - z urzędu zażądać od strony składającej odpis dokumentu przedłożenia oryginału tego dokumentu. Postawą wpisu jest bowiem dokument „źródłowy”, a poświadczony zgodnie z art. 129 § 2 k.p.c. odpis tego dokumentu zaświadcza jedynie w sposób urzędowy o istnieniu podstawy wpisu.

W sprawie, w której rozpoznawania jest skarga kasacyjna, nie bez znaczenia jest również pominięta przez Sąd okoliczność, że – jak wynika z pism znajdujących się w aktach sprawy – w archiwach Starostwa Powiatowego i Urzędu Wojewódzkiego w W. nie ma akt sprawy, w której została wydana decyzja z dnia 1 października 1963, co uniemożliwia uzyskanie jej odpisu sporządzonego zgodnie z art. 250 k.p.c.

W tej sytuacji uzasadniona jest konkluzja, że dołączony do wniosku o dokonanie wpisu przewidziany w art. 129 § 2 k.p.c. odpis decyzji poświadczony za zgodność z oryginałem przez notariusza może stanowić podstawę do dokonania żądanego wpisu w księdze wieczystej. Argumentem wspierającym ją jest także pogląd wyrażony w najnowszej literaturze, że do dokonania wpisu w księdze wieczystej może być wystarczające przedstawienie dokumentu prawidłowo poświadczonego przez występującego w sprawie pełnomocnika, jeżeli dokument „źródłowy” stanowi przewidzianą przepisami prawa podstawę wpisu.

Z przedstawionych powodów zarzuty wydania zaskarżonego postanowienia z naruszeniem art. 129 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 626⁹ k.p.c. należało uznać za uzasadnione i uwzględnić skargę kasacyjną. Dla oceny skargi kasacyjnej nie mają znaczenia zarzuty naruszenia prawa materialnego, albowiem nie dotyczą one wadliwie przyjętej przeszkody do dokonania wpisu w postaci złożenia w niewłaściwej formie odpisu decyzji, wskazanej jako podstawa wpisu.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.).